

XOTIN-QIZLARNI TAYZIQ VA ZO'RAVONLIKDAN HIMOYA QILISH.

Asaka Abu Ali in Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi boshlang'ich xotin-qizlar kengash raisi Abdullayeva Dilbaroy Turg'unbojevna

Annotatsiya: Xotin-qizlarni tayziq va zo'ravonlikdan himoya qilish masalasi jahon miqyosida dolzarb muammolardan biridir. Har yili millionlab ayollar va qizlar turli xil zo'ravonlik turlariga duch kelishadi, bu esa ularning hayoti va salomatligiga jiddiy zarar yetkazadi. Ushbu maqolada xotin-qizlarni himoya qilishning ahamiyati, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari haqida so'z yuritamiz.

Kalit so'zlar: zo'ravonlik, jamiyat, xotin-qizlar, iqtisodiy zo'ravonlik, tayziq, haqoratlar, jismoniy kuch.

Xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik bir necha shaklda namoyon bo'lishi mumkin. Jismoniy zo'ravonlik odatda, jismoniy kuch ishlatish orqali amalga oshiriladi. Bunga urish, tortish, itarish kabi harakatlar kiradi. Psixologik zo'ravonlik ayollarning ruhiy holatiga zarar yetkazish orqali amalga oshiriladi. Bunga tahdidlar, haqoratlar va izolyatsiya kiradi. Ijtimoiy zo'ravonlik ayollarning ijtimoiy hayotdan chetlatilishi yoki ularning ijtimoiy aloqalarini cheklash orqali amalga oshiriladi. Iqtisodiy zo'ravonlik ayollarning moliyaviy resurslariga kirishni cheklash yoki ularni moliyaviy jihatdan nazorat qilish orqali amalga oshiriladi. Xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikning sabablari ko'p qirrali. Ko'plab jamiyatlarda ayollarni past darajada baholash va ularni erkaklarga bog'lash odatiy holga aylangan. Ayollarning ta'lim olish imkoniyatlarining cheklanishi, ularning iqtisodiy mustaqillikdan mahrum bo'lishiga olib keladi. Ko'plab mamlakatlarda xotin-qizlarni himoya qilish uchun zarur bo'lgan qonunlar va mexanizmlar yetarli darajada rivojlanmagan.[5]

Xotin-qizlarni tayziq va zo'ravonlikdan himoya qilish uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Jamiyatda xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olish uchun ta'lim va xabardorlikni oshirish muhimdir. Bu, ayollarning o'z huquqlarini bilishlariga va ularni himoya qilishlariga yordam beradi. Xotin-qizlarni himoya qilish uchun zarur bo'lgan qonunlarni kuchaytirish va ularni samarali amalga oshirish muhimdir. Bu, zo'ravonlikka qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi. Zo'ravonlikka uchragan ayollarga yordam berish uchun ijtimoiy xizmatlar va krizis markazlarini tashkil etish zarur. Bu markazlar, ayollarga psixologik va moliyaviy yordam ko'rsatishi mumkin. Xotin-qizlarni himoya qilishda jamiyatning barcha qatlamlarini jalb qilish muhimdir. Bu, zo'ravonlikka qarshi kurashda birgalikda harakat qilish imkonini beradi.[1]

Xotin-qizlarni himoya qilishga yordam beradigan qonunlar va normativ hujjatlar turli mamlakatlarda farq qiladi, ammo umumiy maqsad — ayollarning huquqlarini

himoya qilish va zo'ravonlikka qarshi kurashishdir. Jismoniy zo'ravonlikni taqiqlovchi qonunlar jismoniy zo'ravonlikni, masalan, urish, tortish va boshqa jismoniy kuch ishlatish holatlarini taqiqlaydi. Oilaviy zo'ravonlikka qarshi maxsus qonunlar, masalan, oilaviy munosabatlarda zo'ravonlikka qarshi himoya buyruqlari (restraining orders) taqdim etadi. Zo'ravonlikka uchragan ayollarga yordam berish uchun ijtimoiy xizmatlar va krizis markazlarini tashkil etish bo'yicha qonunlar. Ayollarga psixologik yordam ko'rsatish va moliyaviy resurslarga kirishni ta'minlash uchun qonunlar. Xotin-qizlarning huquqlari va zo'ravonlikka qarshi kurash bo'yicha ta'lim dasturlarini qo'llab-quvvatlaydigan qonunlar. Jamiyatda xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikni kamaytirish maqsadida xabardorlikni oshirishga qaratilgan qonunlar.[4]

Ayollarning ish joylarida teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlaydigan qonunlar, masalan, ish haqi tengligi va ish joyida kamsitishning oldini olish. Ayollarning moliyaviy resurslarga kirishini ta'minlash uchun qonunlar, masalan, kredit olishda yoki mulk huquqlarida tenglik. Qonunlarni samarali ijro etish va zo'ravonlik holatlarini o'rganish uchun maxsus organlar va mexanizmlar. Zo'ravonlikka uchragan ayollarga yordam berish va jinoyatchilarni jazolash uchun qonuniy mexanizmlar. BMTning Xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlikni yo'qotish to'g'risidagi konvensiyasi (CEDAW) xotin-qizlarning huquqlarini himoya qilish va ularni zo'ravonlikdan himoya qilishga qaratilgan xalqaro hujjatdir. Istanbul konvensiyasi ayollarga nisbatan zo'ravonlikni oldini olish va unga qarshi kurashish bo'yicha xalqaro standartlarni belgilaydi.[3]

Xotin-qizlarni himoya qilishga qaratilgan qonunlar va mexanizmlar, ularning huquqlarini himoya qilish va zo'ravonlikka qarshi kurashishda muhim ahamiyatga ega. Har bir mamlakatda bu qonunlarni samarali amalga oshirish va ularni rivojlantirish zarur. Faqat shunda xotin-qizlar o'z huquqlarini bilishlari va himoya qilish imkoniyatiga ega bo'lishlari mumkin.[2]

Xulosa: Xotin-qizlarni tayziq va zo'ravonlikdan himoya qilish masalasi jiddiy e'tiborni talab qiladi. Bu muammoni hal etish uchun jamiyat, hukumat va xalqaro tashkilotlar birgalikda harakat qilishlari zarur. Har bir ayol va qiz o'z huquqlarini bilishi va ularni himoya qilish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Faqat shunda biz zo'ravonlikni kamaytirish va xotin-qizlarning hayot sifatini yaxshilashga erishamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2019-yil 29- apreldagi 5712-son farmoni.
2. Muxammedov O.X Huquqshunoslik asoslari Toshkent 2020-yil
3. A.Saidov, U Tadjixanov, X Odilqoriyev. Davlat va Huquq asoslari Toshkent 2002-yil.
4. www.lex.uz
5. www.ziyonet.uz